

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Yeri'at Shelomoh ...

Pappenheimer, Salomon Seligmann

המלש, מיהנפפ

Dyhernfurth, [5]571 [1810/11]

במ העירי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8834

יריעות שלמה חלק ג יריעה מא

לראות אם הרודף כבר קרוב אליו או לא ומחוך הסתכלותו לאחריו הוא נהקל בחבירו שלפניו ומפילו או נופל הוא בעצמו . וכן ואם תרוץ לא תכשל (משלי ד' י"ב) שמחת המרוצה בקל יתעלם ממנו שיש כאן מכשול . וכן בבחינת המדות והדעות כשהולך לפי תומו במחשבתו או בזמטיו ובבלי דעת נפל בעיניו רע יקרא כשלו (שטריוכלען) כמו כי כשלה צרחוב אמת (ישעי' נ"ט י"ד) יגשאו להעמיד חזון ונכשלו (דניאל י"א י"ד) דהיינו טעות ההקש השכלי (מיסגריף) . כי כשלה בעוניך (הושע י"ד ב') . הכשלתם רבים בצורה (מלאכי ב' ח') . ולפי שהעיקר המכוון במכשול הוא הנזק שיוזק הנכשל לפיכך ישמש ג"כ ללשון נזק סתם עד שיאמר על כל היוק והפסד לשון כשלו (פר אוגליקון) בין שהי' הדבר מוכן לכך או לא . כמו וינהלום בממורים לכל כושל (דה"ב כ"ח ט"ו) והיינו אהון שזוקו במלממה אע"פ שכל היוצא במלממה מוכן א"ע אל ההיוק . כשל כח הסבל (נחמי' ד' ד') שנחלש מרוב הסבלות . הכשיל כמו (איוב' א' י"ד) . ברכי כשלו מנוס (תלי' ק"ט כ"ד) . ובבחינה העיונית והמכשלה הואת תחת ידיך (ישעיה ג' ו') פי' תקון המכשלה . ור"ל תקון המכשלה הואת והקלקול המדומתי שפרץ בארץ יהי' מסור תחת ידך ורשוחך . מענין הכשלת כח יקרא שם כלי כשייר . ככשיל וכילפות יהלמון (תלים ע"ו ו') והוא מין כלי עץ או ברזל שראשו עב הרבה ודק בסופו כדי אחיזת יד (אייגע קיילע) והוא שולט ע"י הכאתו החזקה והכבדה לסתור לגחוש ולנתן כל דבר חזק במקום שאין הגרון ושאר כלים שולטים וע"ש שהוא מכשיל ומחליש כח הדבר יקרא כשיל כענין כשל כח הסבל . ובל' המשנה וכשילין כל ברזל בידם (סוטה מ"ד) :

ישם אהון . מורה על השגת מקרה מות מבלי הבנה אליו (טאדעם פאלל) כמו פן יקראנו אהון (בראשית מ"ב ד') . ולא יהי' אהון (שמות כ"א כ"ב) עיין בשרשים שרש סן .

יריעה מב

רפואה . ארובה . תעלה . חביש .
 מזור . הכד השוה שבהן עשית איו' מעשה להסיר מולי הגוף (היילען) . וע"ז הכדל יהי' ענין רפואה בדרך כלל על התולדה הנמשכת ממעשה הרפואה כשנחלק החלי וחזר החולה לבריאותו והוא הדין . כשלא נעשה שום מעשה והחולי נסתלק מאליו

יריעות שלמה חלק ג יריעה מא
 לראות אם הרודף כבר קרוב אליו או לא ומחוך הסתכלותו לאחריו הוא נהקל בחבירו שלפניו ומפילו או נופל הוא בעצמו . וכן ואם תרוץ לא תכשל (משלי ד' י"ב) שמחת המרוצה בקל יתעלם ממנו שיש כאן מכשול . וכן בבחינת המדות והדעות כשהולך לפי תומו במחשבתו או בזמטיו ובבלי דעת נפל בעיניו רע יקרא כשלו (שטריוכלען) כמו כי כשלה צרחוב אמת (ישעי' נ"ט י"ד) יגשאו להעמיד חזון ונכשלו (דניאל י"א י"ד) דהיינו טעות ההקש השכלי (מיסגריף) . כי כשלה בעוניך (הושע י"ד ב') . הכשלתם רבים בצורה (מלאכי ב' ח') . ולפי שהעיקר המכוון במכשול הוא הנזק שיוזק הנכשל לפיכך ישמש ג"כ ללשון נזק סתם עד שיאמר על כל היוק והפסד לשון כשלו (פר אוגליקון) בין שהי' הדבר מוכן לכך או לא . כמו וינהלום בממורים לכל כושל (דה"ב כ"ח ט"ו) והיינו אהון שזוקו במלממה אע"פ שכל היוצא במלממה מוכן א"ע אל ההיוק . כשל כח הסבל (נחמי' ד' ד') שנחלש מרוב הסבלות . הכשיל כמו (איוב' א' י"ד) . ברכי כשלו מנוס (תלי' ק"ט כ"ד) . ובבחינה העיונית והמכשלה הואת תחת ידיך (ישעיה ג' ו') פי' תקון המכשלה . ור"ל תקון המכשלה הואת והקלקול המדומתי שפרץ בארץ יהי' מסור תחת ידך ורשוחך . מענין הכשלת כח יקרא שם כלי כשייר . ככשיל וכילפות יהלמון (תלים ע"ו ו') והוא מין כלי עץ או ברזל שראשו עב הרבה ודק בסופו כדי אחיזת יד (אייגע קיילע) והוא שולט ע"י הכאתו החזקה והכבדה לסתור לגחוש ולנתן כל דבר חזק במקום שאין הגרון ושאר כלים שולטים וע"ש שהוא מכשיל ומחליש כח הדבר יקרא כשיל כענין כשל כח הסבל . ובל' המשנה וכשילין כל ברזל בידם (סוטה מ"ד) :

ישם בוקש . הנחתו על השגת הרעה מזד חסרון זהירות והשגחה במקום ששכיח היוזק כשהי' לו לשער שמצוי כאן דבר רע ולא נזהר ונלכד בו יקרא מוקש . כמו יהי' זה לנו למוקש (שמות י' ו') . כי יהי' לך למוקש (שם כ"ג ל"ג) . כי גורם המלה מן יקש לשון מצודה ורשת כמו פח יקוש . נמלטה מפת יוקשים . וירצה בשם מוקש הנפילה והלכידה במצודה רעה (אין דיא פאללע קומן) שהרע המצוי כענין מצודה פרוסה ללכוד כל מי שאינו נזהר בה . ובשרשים שרש קש מכואר אללנו ששם יקש

מאליו כל סלוק חולי יקרא רפואה (בענינוג . בער
 שטעלונג) כמו ורפא ירפא (שמות כ"א) שהיא פ"י
 מעשה . כי יהי בו שחין ונרפא (ויקרא י"ג י"ח)
 והוא שלא פ"י מעשה נרפא מאליו גם יאמר בין על
 החולי הפנימי כמו וירפא אלפי את אבימלך ואמהתיו
 וילדו (בראש' כ' י"ז) שהי' החולי בחלל הגוף . ובין
 על החולי החיצוי שנראה על שטח הגוף כגון הנרשע
 מכות חבורות ופצעים וכדומה כמ"ס כי נרפא נע
 הנרשע כי נרפא הנהק (ויקרא י"ג) ויאמר ג"כ
 בדרך כלל על שני מיני החוליים פנימי וחיצון יחד כמו
 כל המחלה אשר שמתי במצרים וכו' כי אפי ה' רפאך
 (שמות ט"ו כ"ו) שהיו המצרים לוקין מכות פנימיות
 כגון מכת בכורות גם מכות חיצוניות כגון שחין .
 ואומר הרופא לכל תחלואי (תלים ק"ג ג') . גם
 לאו דווקא על חולי הכ"ח כי גם על חולי של דברים
 שאין בהם ר"ח יאמר לשון רפואה כמו ורפא את מזבח
 ה' ההרוס (מ"א י"ח ל') . רפאתי למים האלה (מ"ב
 ז' כ"א) כל דבר המקולקל כששכב וחזר לתקונו יפול
 בו לשון רפואה כי קלקול הדבר והסרונו זהו חליו .
 ויאמר בין על קלקול הגשמי ובין על הקלקול והסרון
 המדות והמושכלות כמו רפאה נפשי כי מטאתי לך
 (תלים מ"א ה') . ארפא משוכתיכם (ירמי' ג' כ"ב) .
 ולשון חכמים מרפא (משלי י"ב י"ח) . וענין לשון
 רפואה מענין רפיה בה"א לשון רפיון והיינו הרפפות
 סווק וקושי החולי (לינדלונג) שהחולי המתדבק הוא
 כמי שהוקף על דבר ומחויקו בחוקה שאינו יכול
 לעשות כלום ויפול על הסתלקו לשון הרפפות כענין
 וירף ממנו (שמות ד' כ"ו) . משום כך נמצא לשון
 רפואה ג"כ בה"א . רפה שנריה כי מעה (תלים ס'
 ד') . לפע מרפה והנה בעתה (ירמי' ח' ט"ו) שהיא
 בעצמו מה שאמר (שם י"ד י"ט) לפע מרפא בא"ק .
 וכן ועלהו לחרופה (יחזקאל מ"ז י"ב) כלומר לרפואה
 חלה שרפואה שם הפעל (דאש היילען) ומרופה שם
 המופשט (הייל) . וענין רפא ורפא כענין קרא וקרה
 ששניהם ענין מקרה והסרון הזמנה :
 זרה ענין שם רפואה . וענין שאר השמות של רפואה
 הנזכרים לעיל כמו ארוכה העלה וכו' מורים
 ביחד על המעשה ההוא שפושין כדי שיסתלק החולי
 ויחזור הדבר לקדמוכו ומובדלים זה מזה כפי הכדל
 וחלוק המעשים והסיועות הנצרכות לרפואה (הילפס
 פיטעל) והם משמשים על הדוב על רפואת החוליים

החזוניים שעל שטח הגוף תכחוך (חידורנישע מיטעל)
 שהם כפי הענין הרגיל ברפואת המכות שעל הגוף .
 המשימה במיני שחין . זרית סתמיים במוסר .
 לרכך המכה להוציא הארס ולעשות לה מחול וכדומה
 לזה :
 הונח שם ארוכה . על אותה הפעולה הנעשית
 כדי לרכך את המכה שפתי'
 עלולה לפלוט את הארס והחרפת (פרווייכונגס
 מיטעל) והוא מגורם רך לשון רכוך והאל"ף מוספת
 כאל"ף אגרוף והזרוס . והימח שם העללה .
 על החכלית הזכרון ברכוך המכה שהיא שפ"י הרכוך
 התבקע המכה ויצא הארס והוא מלשון עליה וסלוק
 כמו ונעלה העץ . כעלות גדיש בעתו . אל תעלני
 בחלי ימי וכן יכנה האשכנזי הבקעות המכה בלשון
 עליה (אויס גנאנגן) שמשום כך ג"כ ירף עם שם
 ארוכה תמיד לשון עליה כמו ותפל ארוכה למלאכה
 בידם (דה"ב כ"ד י"ג) . כי עלתה ארוכה לחומת
 ירושלים (נחמי' ד' א') . מדוע לא עלתה ארוכה בת
 עמי (ירמי' ח' כ"ב) כי אעלה ארוכה לך (שם ל'
 י"ז) . הנני מעלה לה ארוכה (שם ל"ג ה') לפי
 שחכלית הארוכה עליה המכה וסלעיתה הארס .
 ומצא ג"כ ארוכה בזולת נרוף עם תעלה כמו
 וארוכתך מברה הנמיה (ישעי' כ"ח ח') . גם תעלה
 בלי נרוף עם ארוכה כמו רפאות תעלה אין לך (ירמי'
 ל' י"ג) . תעלה אין לך (שם מ"ו י"א) .
 והנחת שם מזור . על הסמים השחוקים
 שספורים על המכה
 לשום רפואה (בשטר"יאונגס מיטעל) כמו אין דן דיך
 למזור (ירמי' ל' י"ג) . ולא יגהה מכס מזור (הושע
 ה' י"ב) . ישימו מזור תחתיך (עובדי' א' ז') כי
 מזור מלשון זריה ונסוך (שטרייאן) כמו ויזר על שני
 כמים . יזרע על נוכו גפרית :
 והונח פעל חבש . על החמול שפושין על
 המכה שכורכין אותה
 במרטוטין וברצועות (באלדאשן) שלא ישלט בה
 האויר ושתתחמם ממנו הגוף וחרפת . כמו כי הוא
 יכאוב ויחפש (איוב ח' י"ח) והנה לא חבשה לאדם
 חמול לחבשה (יחזקאל ל' כ"א) . יך ויחבשו (הושע
 ו' א') ותחבש לפצנתם (תלים קמ"ז ג') וענין חבוש
 כמשומו מלשון חבוש וכריכת דבר על דבר (וייקלען)
 כמו ויחבש להם מגבעות . עאלך חבוש עליך :
 כ עקלים

יריעות שלמה

חלק ג יריעה מג

במצבים הנכסים (יחזקאל כ"ד וכ"ז) . ובסבוק אחד
גמלא שלש חלה מיני הרפואה לא זרו ולא חבשו ולא
רכבה בשמן (ישעי' א' ו') דהיינו זרית סממנים .
חבישת החכוש . ורכך בשמן שהוא הארוכה :

יריעה מג

עזרה . ישועה . האוראה המשחפת בשניהם
הוא השאלת כח לזולתו להשיב
אין דבר שלא הי' זולתו יכול להשיב ככה עצמו
(העלמן . הילף לייסעונג) . והמבדיל ביניהם כי
עם עזר או עזרה הגחתו הראשונה על הצטרף כמו
לכה חבירו להשלים דבר שלא הי' כח חבירו לבדו
מספיק להשלימו אך מכה שניהם יחד השגת הדבר
והוא הענין הנקרא בל' הסמנים ביוע (ביוא הילפע .
ביוא שטאנד) . ויצא מזה שבנין עזרה אין הפרש בין
הסיוע להגלל מן הרעה כמו אלהי אבי בעזרי ויילגני
מחרב פרעה . ועזר מצריו חבי' . כשלו ואין עזר .
ובין הסיוע כדי להשיג דבר טוב כמו מל' אביך ויעזרך
רכב שמים בעזרך . ויעזרו אחרי אדניה (מ"א א' ז') .
וכן אין הפרש בין שהסיוע כדי להיות משומר ובה מן
הרעה מעיקרו כי סיועו זולתו שלא יפול כלל ברעה
כמו מגן עזרך . עזרם ומגינם הוא . לא לעזר ולא
להועיל (ישעי' ל' ה') . ובין שבכר חלה הרעה עליו
וסיועו חבירו לנצח ממנה כמו והושיעה לנו ועזרנו
(יהושע י' ד') . עד הגה עזרנו הי' (ש"א ז' י"ב) .
ויעזרם הי' ויפלטם (חלים ל"ז מ') . שניה היוצא
מזה הוא שבנין העזרה וסיוע , גם כח העזר עוסק
בהשלמת המבוקש אלא בשאין כחו לבד מספיק צריך
לסיועה חבירו אבל אינו עוזב הכל על כח זולתו
המסויע לבד עד שיהי' הוא יושב ובטל כי כשאמר
אעשה לו עזר כנגדו (בראשית ב' י"ח) אין ר"ל שיהי'
האשה לבד משלמת הגהגת הבית רק הכוונה שיהי'
מסויעה אותו שלא יהי' הכל מונח על שכתו של האיש
אך יעסוק הוא בפרנסת הבית ומעסוק היא בעבודת
הבית . וכן תהי' לנו מעיר לעזר (ש"ב י"ח ב') .
איש את רעהו יעזרו (ישעי' מ"א ו') . וגם כאן אין
הפרש בין שיהי' כח עצמו הוא העיקר וכח חבירו
המסויע הוא הטפל כענין מי שצריך אלף זוז ואין לו
אלא אלף חקר אחד וחבירו משלמו יקרא ג"כ עזר
כמו באתם אלי לעזרי והמה עזרו עם דוד (דה"א

י"ב) שדוד הי' העיקר והם הטפל . ובין שיהי' כח
העזר עיקר וכח העזר טפל כגון שצריך הי' דינרין
ואין לו אלא א' וחבירו מלווהו ארבע הקרא זאת
ההלוואה ג"כ רק עזרה . שמוח הענין ענין כל לשון
עזרה הנאמר אלל הצורה ית' כמו עזרי ומגיני . כי
היית עזרתה לי . חושה לעזרתי . עזרם ומגינם
הוא ודומיהם . שבכולם כמו ית' הוא המרובה ועיקר
הכופל וכח העזר רק טפל לו . ואע"פ שבבחינת הכל
יכול ית' אין צורך כלל לכה העזר כי הכל מידו
ית' ? מ"מ למדך הכתוב דרך ארץ שלא יסמך האדם
את הכל על הצורה ית' והוא יהי' יושב בטל ודומם .
אבל צריך שיסתדל ג"כ במעט כמו להשיג מבוקשו אם
בתפלה וצדקה או בשאר מעשה וכענין שאמרו חז"ל
יכול אפי' יושב ובטל ח"ל בכל אשר תעשה . שכן לנצח
מן הרעה או להיות שמור ממנה ובין להשיג אין טובה
צריך האדם בטולם לצרף גם כחו ומעוט חילו עם כחו
הגדול ית' אלא שבבחינת הבטחון שיושלם המבוקש אין
האדם ראוי למחך רק על עזרת הצורה ית' בלבד
שהוא מה שאמר השלך על הי' והבך . אבל בבחינת
העסק והשתדלות בדבר צריך ג"כ פעולה בעל העסק
עם פעולתו ית' שזהו ענין כל התפלות וכל המעשים
של הנביאים ע"ה שעשו תמיד אין' מעשה כשהי' הצורך
להוציא אין' גם מן הניסים אל הכופל . כגון תפלת
משה רבינו ע"ה שהתפלל להכריח הצרדעים והבדר .
ומעשה השלכת עץ אל האים להמתיקם . וטבילת
נעמן במי ירדן להטהר מצרעתו . ומרוח דבלת
חאנים על שמים חזקיה המלך וכיוצא בזה שקד גורה
חכמתו ית' בשעת בריאת העולם שיהיו שני העולמות
הרוחניים והגשמיים משולבות זו בזו כמו שגשש האדם
וגופו משולבים זה בזה . עד שכל מעשה הנעשה
בעולם החממות עושה שניו בעולם העליון וכן להיפך
עד ששני העולמות עולם אחד ואין כל אחד מהם
עולם בפ"ע :

ישם ישע . או ישועה והשועה . אין הוראתו
כ"א על ההולאה מתוך הצרה
בלבד , כל שהי' הדבר כבר נחפס ברעה ובה חבירו
והוציאו זהו ישועה (אויש העלפן) . כי גזרת ישע מן
ש"ע לשון השעות ושפשוט כמו וישע הי' אל הכל .
ואל ישעו בדברי סקר . ושעשע יוגק על חור
פתן . ילד שעשועים . לשון מציאת נחם ורווחה
(בבאליכקייט) עיין שרשים שרש שע . ולפי גזרתו
זאת